

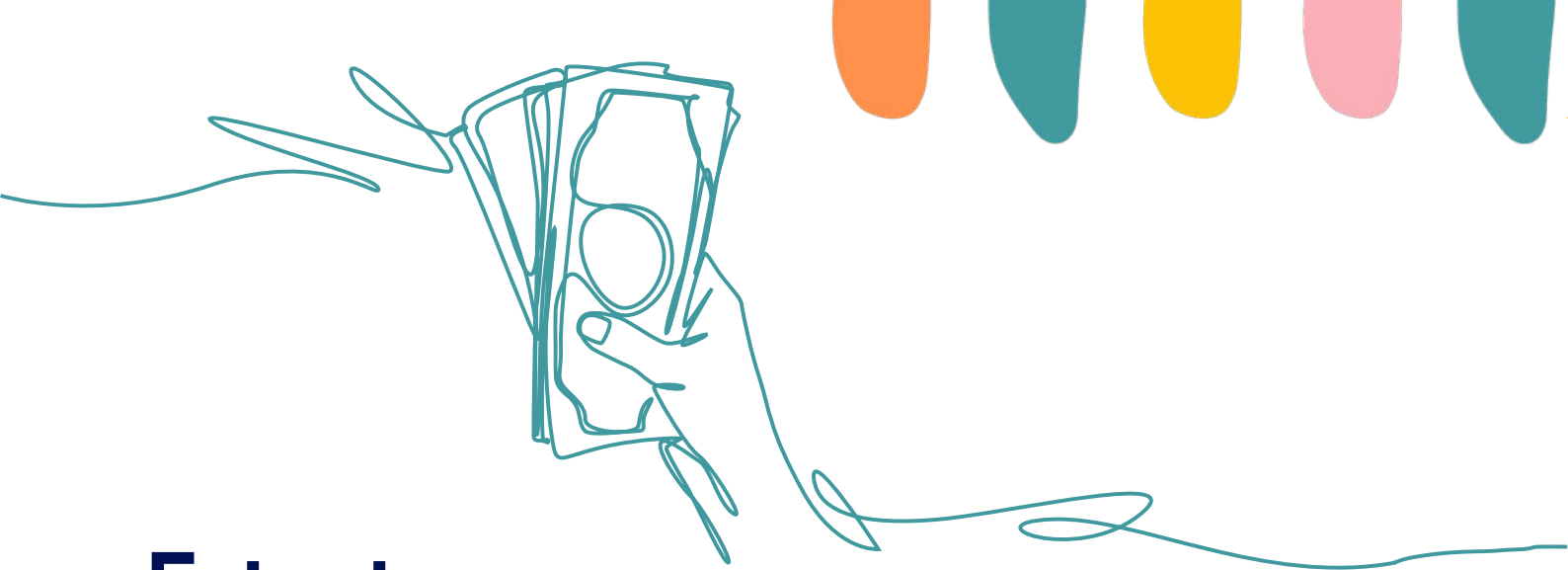
Jaa Se!

Jaa Se! -hankkeen suositukset jakamistalouden edistämiseksi

Kuluttajien arjen valinnoilla on keskeinen rooli kuluttamisen ilmasto- ja ympäristövaikutusten hillinnässä. Kestävään elämäntapaan siirtymisen tulisi olla kaikille saavutettava, houkutteleva ja sujuvasti omaksuttava vaihtoehto.

Jakamistalous, joka perustuu kuluttajien yhteistoimintaan, tavaroiden tehokkaampaan kiertoon ja käyttöasteen nostamiseen, tarjoaa konkreettisen keinon kestävämmän arjen rakentamiseen. Jakamistalouden potentiaalin hyödyntäminen edellyttää kuitenkin pitkäjänteistä työtä, jossa tunnistetaan ja puretaan rakenteellisia esteitä, asenteellisia haasteita sekä eriarvoisuutta lisääviä tekijöitä.

Vainioranta, J., Päläs, T., Huovinen, L. (2025). Suositukset jakamistalouden edistämiseksi. Jaa Se! – Parhaat vinkit ja lempeä tuuppaus jakamistalouteen -hanke. Kuluttajaliitto ry, Itä-Suomen yliopisto ja muotoilutoimisto 2loops.

Esteet

1. Vakiintuneet kulutustottumukset ja omistamisen kulttuuri. Vallitseva kulutuskulttuuri suosii omistamista ja uuden ostamista, jotka näyttäytyvät kuluttajille vaivattomampina ja riskittömämpinä vaihtoehtoina jakamistaloudelle. Epäluulo jakamiseen perustuvia ratkaisuja, kuten lainaamista, vuokraamista tai yhteiskäyttöä kohtaan hidastaa kestävämpien kulutusmallien omaksumista arjessa.

2. Poukkoileva ja epäjohdonmukainen elinkeino- ja kuluttajapolitiikka. Nykyinen politiikka ei tarjoa johdonmukaista tukea kestävästä kuluttamisesta rakenteille. Kuluttaja- ja elinkeinopolitiikka on epäjohdonmukaista ja lyhytjänteistä suhteessa kestävyystavoitteisiin, mikä hankaloittaa kestävästä liiketoiminnan harjoittamista sekä uusien kulutusideologian omaksumista. Esimerkiksi yritys vastuusääntelyn heikentäminen luo epävarmuutta markkinoille ja heikentää luottamusta kestävästä kulutuksesta edistämiseen ja kuluttajien mahdollisuuksia kestäviin valintoihin.

3. Halpakuulutusksen yleistäminen ja epäreilu kilpailu. Kertakäyttöisten ja heikkolaatuisten tuotteiden tarjonta, erityisesti halpaverkkokaupoissa, luo epäreilun kilpailuasetelman kestävien ja jaettavaksi sopivien tuotteiden markkinoilla. Kertakäyttöiset ja heikkolaatuiset tuotteet eivät sovellu jakamistalouteen. Lisäksi ne kasvattavat tuoteturvallisuusriskejä ja heikentävät kuluttajansuojaa.

4. Epäselvä sääntely ja vastuukysymykset. Jakamistalouteen liittyvät vastuut, oikeudet ja riskit ovat usein epäselviä ja vaikeasti ennakoitavia. Kuluttajat kokevat epävarmuutta esimerkiksi omaisuutensa vahingoittumisesta tai riitatilanteiden ratkaisemisesta. Puutteet sääntelyssä, oikeussuojassa ja riskienhallinnassa nostavat osallistumiskynnystä ja vähentävät luottamusta yhteiskäyttöratkaisuihin.

5. Sosiaalinen ja taloudellinen eriarvoisuus. Jakamistalous ei ole aidosti saavutettavaa kaikille kuluttajaryhmille. Taloudellisesti heikossa asemassa olevat jäävät usein sen ulkopuolelle sosiaalisten verkostojen, resurssien ja hallinnollisten esteiden vuoksi. Esimerkiksi sosiaaliturva voi rajoittaa osallistumista, jos jakamistaloudesta saadut tulot vaikuttavat tukien määrään.

Jaa Se!

Ajurit - suositukset kestävän elämäntavan tukemiseen

1. Taloudelliset kannustimet. Jakamistalous tarvitsee toimintaedellytykset, jotka tekevät siitä aidon vaihtoehdon kuluttajalle ja elinkelpoisen mallin yrityksille.

- Kehitetään verotuksellisia ja muita kannustimia jakamistalouden kuluttamiseen ja liiketoimintaan (esim. kotitalousvähennyksen kehittäminen tukemaan jakamistaloudellista kuluttamista).
- Vaikutetaan EU:n sääntelyyn edistämällä kestävien ja laadukkaiden tuotteiden kilpailukykyä suhteessa halpatuontiin. Tunnistetaan jakamis- ja kiertotalouskelpoisen tavaran tuotannon ja kilpailuedellytysten rajoitteet.
- Määritetään kansalliset tavoitteet kestävämmän verkkokauppatuonnin rajoittamiseksi ja ohjataan markkinoita kiertotalouskelpoiseen tuotantoon.

2. Luottamusta ja osallisuutta sääntelyn päivittämisellä. Toimiva sääntely madaltaa kuluttajien ja yritysten kynnystä osallistua jakamistalouteen.

- Tarkastellaan tarvetta päivittää sääntelyä alustapalveluiden, kuluttajien ja yksityishenkilöiden väliin sopimuksiin oikeuksien, velvollisuuksien ja turvallisuuskäytäntöjen selkeyttämiseksi.
- Arvioidaan tarve ja kehitetään menettelyjä vähäisten riita-asioiden käsittelyyn myös yksityishenkilöiden välisissä sopimussuhteissa.
- Uudistetaan sosiaaliturvajärjestelmää siten, että viimesijaisissa tukimuodoissa on suojaosuudet pienimuotoisille tavanomaisille kodin irtaimiston myynti- ja vuokratuloille. Harkinnanvaraisissa tuisa voisi selvittää esimerkiksi suojaosuuksien käyttöönottoa, jolla tuetaan kestävästä kuluttamisesta.

3. Kestävän kuluttamisen valmiuksien vahvistaminen.

- Lisätään kuluttajien tietoisuutta kulutuksen ympäristö- ja hyvinvointivaikutuksista sekä jakamistalouden eduista ja pelisäännöistä.
- Sisällytetään jakamis- ja kiertotaloustaidot opetussuunnitelmiin varhaiskasvatuksesta alkaen sekä osaksi kotitalouskasvatusta.
- Rahoitetaan pilottihankkeita ja arjen jakamisratkaisuja esimerkiksi kansanopistojen, asukasyhdistysten ja muiden järjestöjen sivistystyötä tukemalla.
- Edistetään tavaroiden korjauskulttuuria korjaustaitojen opetuksella ja kannustimilla korjauspalveluiden käyttöön.

4. Julkinen sektori jakamisen ympäristöksi ja sidosryhmien yhteistyön mahdollistajaksi. Julkisella sektorilla on keskeinen rooli jakamistaloudellisen kuluttamisen mahdollistajana ja kokeilujen rahoittajana. Osallistavan jakamistalouden kehittäminen edellyttää yhteisöllisiä sekä ei-kaupallisia ratkaisuja.

- Resurssiviisaan ja kestävästä kuluttamisesta tavoitteet tulee olla sisällytettyinä julkiseen päätöksentekoon ja politiikkaohjelmiin (esim. elinkeinopolitiikka, aluestrategiset ohjelmat).
- Kunnat tunnustavat mahdollisuuksia edistää jakamistaloudellisen kuluttamisen ympäristöjä erityisesti heikossa sosioekonomisessa asemassa oleville kuluttajille (esim. tilat, tavarat, harrastus).
- Kunnat tukevat kuntalaislähtöisiä ja paikallisia kokeiluja jakamistaloudellisten ratkaisujen kehittämisessä. Tarjotaan pitkäjänteistä ja pysyvää rahoitusta jakamistaloudellisen kuluttamisen mahdollistamiseksi. Esimerkiksi tukemalla kirjastoja, asukastiloja ja yhdistyksiä jakamistalouden ratkaisujen toteuttajina.
- Tuetaan sektorirajat ylittävää TKI-toimintaa jakamistalouden edistämiseksi (esimerkiksi kokeilut maantieteellillä pitkien etäisyyksien alueilla ja syrjäseuduilla).

Jaa Se!